

Intravit Iesus in quoddam castellum (Q86)

Kázání na den Nanebevzetí Panny Marie

Svatý Lukáš píše v evangeliu, že náš Pán Ježíš Kristus vešel do malého městečka; tam ho přijala žena, jmenovala se Marta. Měla sestru, ta se jmenovala Maria; ta seděla u Pánových nohou a poslouchala jeho slova. Ale Marta obcházela kolem a sloužila milému Kristu.

Tři věci přiměly Marii posadit se u Kristových nohou. První bylo, že se její duše zmocnila boží dobrota. Druhou byla nevyslovitelná touha: toužila a nevěděla po čem, [něco] chtěla, a nevěděla co. Třetí byla sladká útěcha a potěšení, jež čerpala z věčných slov, jež proudila z Kristových úst.

A trojí také mělo Martu, jež se dala do práce a sloužila milému Kristu. Jedním byl prastarý a velmi obvyklý a nasnadě ležící důvod – že totiž nikdo tu práci neudělá tak dobře jako ona. Druhé bylo rozumné nahlédnutí, že správně vykonané vnější skutky jsou velice blízké tomu, co přikazuje a vyžaduje láska. A tím třetím byla veliká důstojnost jejího milého hosta.

Mistři říkají, že Bůh je připraven [dát] každému k dispozici v nejvyšší rozumné míře a dostatečně to, po čem touží. Je Bůh dostačuje našemu rozumu a že dostačuje i naší smyslovosti, můžeme pozorovat na těch, kdo jsou božími milými přáteli. Dostačovat po smyslové stránce znamená, že nás Bůh utěšuje, skýtá radost a dostatek; ovšem když se na ně spoléhá, je to pro milé boží přátele smyslové a pomíjející. Ale rozumové uspokojení, to je v duchu. Stran rozumového uspokojení pravím, že nejvyšší vrchol duše neinklinuje k rozkoši a radosti, aby se v ní neutopil, kdyby ho mocně posedla. Je-li pak jeho uspokojení rozumové, vrcholek duše se neskloní ke stvořené radosti ani strasti. A stvořením nazýváme vše, co vidíme a zakoušíme, kromě Boha.

A Marta říká: „Pane, poruč, aby mi pomohla.“ To Marta neřekla v nenávisti, ale spíše to vyslovila v laskavé přízni, která ji k tomu pudila. K němu musíme promlouvat buď v přízni lásky, nebo v rozzlobení z lásky. Jak to? Hleďte! Viděla, že je Marie ze vsí své duše uchváćena touhou. Marta znala Marii lépe, nežli Marie Martu, protože žila dlouho a dobře a život přináší to nejlepší poznání. Život vede k lepšímu poznání toho, co můžeme od Boha v tomto těle dostat, nežli touha nebo osvíćení; svým způsobem je to poznání jasnější, nežli to, jež může poskytnout světlo věčnosti. Světlo věčnosti dává poznání Boha a sebe sama, ale ne sebe sama bez Boha. A když nahlížíme jen na sebe, lépe postřehneme shody a neshody. Potvrzuje to svatý Pavel i pohanští mistři. Svatý Pavel zřel ve svém vytržení Boha a sebe sama duchovním způsobem v Bohu; nebyl to obrazný způsob, jímž jedna schopnost poznává druhou, a bylo to tím, že je [dnotlivé své schopnosti] necvičil podle jejich účinku. Mistři dospěli cvičením [jednotlivých] ctností a schopností k tak vznešenému poznání, že byli schopni rozeznávat každou z nich jednotlivě, jednu po druhé, a lépe nežli Pavel a jemu podobní ve víru vytržení.

A tak si stála také Marta. A proto řekla: „Pane, poruč, aby mi pomohla.“ [To je] jako by řekla: „Moje sestra si myslí, že může, co chce, pokud spočívá u tebe ve tvé ochraně. Ukaž jí, zdali je to opravdu tak, poruč jí vstát a jít od tebe [pryč]. To bylo [od ní znamená] fyzické lásky [k Marii], i když to řekla v jiném smyslu. Marie byla naplněna touhou: Toužila a nevěděla, po čem, chtěla něco, a nevěděla co. Máme ji, naši milou Marii, v podezření, že [tam] seděla více pro potěšení, nežli z rozumové potřeby a k rozumnému užítku. A o tom mluvila Marta, [když řekla,] „Pane, poruč jí vstát.“, neboť se bála, že zůstane [jen] u potěšení a nedostane se dále. Tu jí Kristus odpověděl a řekl: „Marto, Marto, jsi pečlivá, a pro mnohé se trápíš. Je potřeba jednoho. Maria si

vyvolila ten nejlepší úděl, a nikdo jí ho nemůže vzít.“ A tato slova Kristus neřekl Martě na pokárání, ale spíše ji tou odpovědí utěšil, že se Marii dostane, čeho si přeje.

Proč ale ji Kristus oslovil dvakrát jménem: „Marto, Marto“? Isidor říká, že bezpochyby Bůh nikdy před tím, než se stal člověkem, ani potom, co se stal člověkem, neoslovil jménem nikoho z těch, kteří byli zatraceni. U těch, které neoslovil jménem, zůstává pochybnost. Tímto „oslovením Kristem“ míním to, že neochvějně, beze změny stavu znal před stvořením tvorstva tvory, kteří jsou zapsáni v knize života ‚Otce, Syna i Svatého Ducha‘. A kdo v ní byl uveden a Kristus ho oslovil, pojmenoval jménem, z takových lidí nebyl nikdo nikdy ztracen. O tom svědčí i Mojžíš, k němuž Bůh promluvil: „Znám tě podle jména“ i Nathanael, jemuž pravil milý Kristus: „Poznal jsem tě, když jsi ležel pod fíkovníkem.“ Fíkovník znamená Boha, v němž bylo jeho jméno na věky vepsáno. To dosvědčuje, že nebyl nikdy zatracen žádný člověk, kterého Kristus svými lidskými ústy věčného Slova pojmenoval.

Ale proč zavolal na Martu dvakrát? Marta měla v úplnosti vše z časného i duchovního zboží může tvor mít. A když na ni zavolal poprvé, ukázal jí dokonalost časného působení. Když ji oslovil podruhé, ukázal jí vše, co přísluší k věčné blaženosti, aby jí to nescházelo. Proto také řekl: „jsi starostlivá“ a mínil [tím]: Pomáháš všemu [a všem], ale to tobě [nijak] nepomáhá; [ovšem] kdo pomáhají s péčí a starostí, bez překážky konají veškerou svou práci. A bez překážky jsou ti, kteří veškeré své činy řídí v řádu a podobě věčného světla; a takoví lidé pak zůstávají mimo věc [samu], nejsou do ní zanořeni. Ti stojí [Bohu] velice blízko, neméně než by stáli na pokraji věčnosti. Velice blízko, říká, protože všechno stvoření je jim prostředkem.

A i zprostředkování je dvojí. Jedno je [takové], že [skrze ně] nedojdu k Bohu: to jsou skutky a časná práce, [i když] neumenšují věčnou blaženost. Skutek je to, v čem se člověk navenek cvičí v ctnosti; práce pak je, když se člověk s poctivou pokorou cvičí vnitřně. Druhý [typ] zprostředkování je oprostít se od sebe. My jsme jistě byli postaveni do času a časnosti, abychom se rozumnou časnou prací přibližovali Bohu a [stále se mu] více podobali. To měl na mysli i svatý pavel, když řekl: „Vykupujte čas, dny jsou zlé.“ Čas člověk vykupuje, když se neustále svým intelektem pozvedá k bohu, ne podle obrazné rozlišenosti, ale v živé, rozumné pravdě. A že „dny jsou zlé“, tomu [můžeme] rozumět takto: Den směřuje k noci. Kdyby nebylo noci, nebylo by ani dne, ani by pro něj nebylo slovo, neboť by pořád vládlo totéž světlo. A to myslel Pavel, že život ve světle je nepatrný a nemůže v něm být ani zbla temnoty, která občas přebývá v pyšném duchu a zastiňuje věčnou blaženost. A to myslel i Kristus, když řekl: „Jděte, dokud je světlo.“, neboť kdo působí ve světle, vchází v Boha, svobodně a bezprostředně ; a jeho světlo je jeho údělem, a jeho úděl a práce je jeho světlo.

Tak tedy stála milá Marta. A tu jí řekl: „jednoho je potřeba“, ne dvojího. [Když] mne a tebe zahálí věčné světlo, jsme jedno a [toto] dvojí-jedno je planoucí duch, který je nade vším a podřízen [jen] Bohu [planoucí] na pokraji věčnosti. Dvojí je to, co bezprostředně Boha nenazírá. Nikdy se u něj nesjednotí jeho poznání a jeho bytí, nebo jeho poznání a obraz poznávaného. Boha neuzří, než když je Bůh nazírán duchem beze všech obrazů. Jedno se stává dvojím, dvojí je jedno: světlo a duch, tyto jsou jedno v objetí věčného světla.

Hleď, co vše zahrnuje věčnost: Duše má tři cesty k Bohu. Jedna je hledat Boha rozmanitými způsoby s horoucí láskou v celém tvorstvu. To měl na mysli král Šalamoun, když řekl: „Ve všem jsem hledal počínutí.“

Druhá cesta je cesta, jež není cestou – je volná a přesto závazná, vznešená cesta uchvácení mimo sebe a mimo vše, bez vůle a bez podoby, takže [nikde] nesetrvá a vlastně jí ani není. Tu měl na mysli Kristus, když pravil: „Blažený jsi Petře, [neboť] neosvítilo tě tělo a krev; to vlastně [znamená] – být povznesen k intelektu[álnimu nazření], v němž mě nazýváš Bohem – to ti zjevil [tak] můj nebeský Otec. Svätý Petr neviděl Boha prostě a přímo; byl sice mocí Otcovou vytržen nad [úroveň] stvořeného rozumu do oblasti věčnosti. Říkám totiž, že byl nebeským Otcem z jeho moci násilně uchvácen nad veškerou rozumnost v tělesné schránce a na duchu zaskočen. Zaznělo to k němu shůry jako sladký stvořený hlas, prostý vši tělesné porušitelnosti, jako prostá pravda boží a [zjevilo se mu to] lidsky jednotně v osobě Syna nebeského Otce. A odvážím se říci: Kdyby byl svätý Petr uzřel Boha bezprostředně v jeho přirozenosti, jako později svätý Pavel, jenž byl vytržen do třetího nebe, byla by pro něj hrubá i řeč nejvyššího anděla. Tak také pronesl všelijaká tělesná slova, jichž milému Ježíši nebylo potřeba, neboť on vidí do srdce a [až]na dno duše, jaká je bezprostředně před Bohem ve svobodě svého vlastního bytí. To měl na mysli svätý Pavel, když pravil: „Můj duch byl uchvácen k Bohu a slyšel tajná slova, jež jsou všem lidem nevyslovitelná.“ Z toho poznáváme, že svätý Petr stanul na pokraji okruhu věčnosti, ale nenahlédl do vlastní boží jednoty.

Třetí cesta znamená [vydat se na] cestu, ale přece [neopustit] útulek. Je jí nazřít Boha bezprostředně v jeho vlastní podstatě. Milý Kristus [Pán] říká: „já jsem cesta a pravda a život.“. Jediný Kristus [je] jediná osoba; jediný Kristus [je také] jediný Otec, jediný Kristus [je také] jediný Duch; tři [jsou] jedno; [je] trojí – cesta, pravda a život, jeden [však je] milý Kristus, v němž je všechno. Okolo této cesty je shromážděno a nápomocno je jí veškeré tvorstvo. A [být] veden touto cestou k Bohu, [být veden] světlem jeho slova a zahrnut láskou obojího ducha je nad možností lidského vyjádření.

Hle, stal se zázrak! Jak [je to] podivuhodné: být vně a přitom uvnitř, uchopovat a být uchopován, zřít a být zřením, objímat a být objímán! To je konec [a cíl všeho], kde duch spočine v jednotě líbezné věčnosti.

Ale vraťme se k naší řeči [o tom], jak milá Marta a jako ona i všichni boží přátelé mají starost a péči, ale nejsou jí pohlčení, a tu pak je časná práce stejně vznešená, jako když člověk přilne k Bohu, neboť [nás] spojuje s Bohem tak těsně a vysoce, jak jen je možné bez nahlédnutí v čirou božskou přirozenost. To vyjadřuje [Ježíš] slovy: „Zabýváš se věcmi a staráním“, a míní [tím], že sice byla ve svých nižších smyslech obtížena starostí a zkroušena, neboť si ještě nezvykla na sladkost ducha. Zabývala se [různými] věcmi, ale nebyla v nich [ponořena]; ona tam byla sama za sebe a ty věci byly samy za sebe.

Na trojí musíme dbát při naší práci, a sice abychom pracovali řádně, rozumně a s porozuměním. Řádnou práci nazvu takovou [práci], jež vždy slouží bližnímu. Rozumnou takovou, když se časnými prostředky nedá vykonat lépe. A vědoucí či vědomou, když v dobrém díle shledáme přítomnými smysly živou pravdu, Kde je toto trojí přítomno, poutá [nás] to tak těsně[k Bohu] a je to tak dobré jako veškeré rozkoše Maří Magdalény v její samotné opuštěnosti.

A Kristus říká: „Staráš se o mnohé.“ – [tedy] ne o jedno. To znamená: [I]když zůstane prosta všech podnětů, zaměřená k okruhu věčnosti, bude mít soužení, jaké skýtají věci [díky své různosti], takže nemůže zůstat v oné vysoké rozkoši. Člověk je soužen z té příčiny, že klesá a zabývá se [svými] starostmi. Avšak Marta trvala ve vznešené a neochvějné ctnosti a myslí svobodná,

nesužována věcmi. Proto toužila, aby i její sestra se také dostala do toho stavu, neboť viděla, že není tak pevná ve své podstatě. Byl to vznešený důvod, pro nějž si přála obstát ve všem, co patří k věčné blaženosti. O tom Kristu říká: „Jednoho je potřebí.“ A co to je? To je Jedno, to je Bůh. To je potřebou všeho tvorstva, neboť kdyby se [z něj] Bůh stáhl do sebe, zaniklo by. Kdyby Bůh odňal duši Kristově své [božství], neboť to je sjednoceno s jeho věčnou osobou, stal by se Kristus pouhým stvořením. Proto všichni potřebují Jedno. Marta se obávala, že její sestra lpí na rozkoši a sladkosti a toužila, aby byla jako ona. A v té situaci Kristus řekl: „Zadrž, Marto, ona si vyvolila lepší díl, a ten jí nebude odňat.“ Je to to nejpřirozenější, k čemu může stvoření dospět, a to se mu také stane: bude blažené jako ty.

Poučme se z toho o ctnostech. Ctnostný život znamená trojí, co se dotýká vůle: Jedno je – odevzdat svou vůli Bohu, neboť to je nutné pro to, aby člověk splnil, co poznal [jako nezbytné] – ať jde o odevzdávání nebo přijímání. Existuje trojí vůle. Jedna je smyslová vůle, druhá rozumová a třetí věčná. Smyslová vůle poroučí poslechnout pravé učitele. Rozumová vůle znamená vstoupit do šlépějí Kristových a následovat jej a svaté, tj. svá slova, své chování i usilování směřovat vždy k tomu nejbližšímu¹, a když je toho dosaženo, Bůh vloží do nitra duše ještě další, věčnou vůli a živé přikázání Svatého Ducha. A duše pak řekne: „Pane, promluv ke mně, co je tvá věčná vůle.“ A když mu takto učiní zadost, jak jsem řekl, zalíbí se Bohu v té duši a věčný Otec v ní vysloví své věčné Slovo.

A naši dobří lidé říkají, že má být člověk tak dokonalý, že se nemá dát pohnout žádnou libostí a být netečný vůči libosti i strasti. Nemají pravdu. Říkám, že nebyl tak veliký svatý, aby nebyl [ničím] pohnut. Já říkám naopak: Svatým v tomto těle dobře poslouží, když je nic neodvrátí od Boha. Myslíte si, že pokud vás slovo pohne k radosti či ke strasti, jste nedokonalí? Kdepak. [Ani] Kristus se tak nechoval; to prokázal tehdy, když řekl: „Má duše je smutná až k smrti.“ Kristu působila slova takovou bolest, že kdyby bolest všeho stvoření dopadla na jedno jediné stvoření, nebolelo by ho to tolik, jako Krista. A bylo to [způsobeno] vznešeností jeho vlastní přirozenosti a svatým sjednocením božské a lidské přirozenosti. Proto říkám, že nikdy nebylo svatého, kterému by strastné nepůsobilo utrpení a libé potěšení, ani [toho] nikdy žádný nedosáhne. Stává se někdy ze zalíbení, lásky a milosti, že přijde nějaký a řekne, že byl kacíř, nebo cokoli chcete, [a] když byl obklopen milostí, byl lhostejný vůči libosti i strasti. Ale svatým ses tává ten, jenž se nikdy a ničím nedá odvrátit od Boha. A když nás přece v srdci trápí, že nejsme v milosti [boží], má vůle prostě setrvat u Boha a říci: „Pane, ty [jsi věrný] mně a já tobě. A cokoli na něho dopadne, nezabrání [jeho] věčné blaženosti, pokud to nezasáhne nejvyšší útulek ducha, v němž trvá sjednocen s nejmilejší božskou vůlí.

A Kristus praví: „Kolíkerou starostí se trápíš.“ Marta byla tak ve své podstatě, že jí žádná zaměstnanost [v ničem]nebránila a práce a zaměstnání ji vedlo ke věčné blaženosti. Marta byla ovšem zčásti [na něčem] závislá: cestu jí ukazovaly vznešenost [její] povahy, [její] neustálá píle a výše uvedené ctnosti. Marie byla nejprve Martou, než se stala Marií – byla jí podle jména, ne však v podstatě, neboť lpěla na rozkoši a sladkosti a musela se nejprve dát do učení a vyučit se životu. Ale Marta byla [skutečně] ve své podstatě, proto řekla: Pan, poruč jí vstát!“ [A to je,] jako by řekla: „Pane, přála bych si, aby neulpívala na rozkoši; přála bych si, aby se naučila životu a aby jej podstatně obdržela. „Poruč jí vstát“, aby se stala dokonalou. Když seděla u nohou Kristových,

1 A toto „nejbližší“ *daz nächste*, jak vyplývá z předchozího odstavce (kde bylo mnou přeloženo „nejpřirozenější“), je blaženost *saelic werden*

nejmenovala se [ještě] Marie. Marií nazývám zvládnuté tělo, jež poslouchá moudrou duši. A poslušností nazývám to, aby se duše spokojila s tím, co káže rozumnost, takže to vůli bude stačit.

A naši dobří lidé se [také] domnívají, [že lze] dosáhnout, aby se smysly odvrátily od přítomnosti. Toho nedosáhnou. Nikdy nedosáhnou toho, aby strašný, bolestný hluk byl mým uším stejně milý jako sladké vyhrávání. Ale člověk má dosáhnout [toho], aby vůle intelektuálně přizpůsobená Bohu byla zcela prostá veškerých přirozených tužeb, kdykoli racionálně kontempluje; aby [tehdy] poručil vůli odvrátit se [od nich] a vůle odpověděla: „Učiním tak ráda.“ Hleďte, tak se usilování a boj stává příjemnou rozkoší, neboť čehokoli si člověk musí dobýt velikou námahou, mu bude potěšením srdce a ponese plody.

A někteří lidé chtějí dospět k nečinnosti, by byli zcela prosti jakéhokoli činění. A já říkám, že to nemůže být. Poté, co učedníci přijali Svatého Ducha, hned začali konat skutky ctnosti. „Maria seděla u nohou našeho Pána a poslouchala jeho slova“ a učila se, protože byla nejprve v učení a učila se životu. Ale poté, co se vyučila a Kristus se odebral do nebe a ona přijala Svatého Ducha, úplně nejdříve [ze všech] začala sloužit a odebrala se za moře a [tam] kázala a učila a stala se služebnicí a pradlenou apoštolů. Když se svatí stanou svatými, hned začnou konat skutky ctnosti, neboť tím zasívají símě nebeské blaženosti. A cokoli se událo předtím, je jen zátěž a svádí moudré na scestí. O tom máme svědectví na Kristu: od počátky, kdy se [jako] Bůh stal člověkem a [jako] člověk Bohem, začal působit pro naši věčnou spásu, [a to] až do konce, kdy umřel na kříži. Nebylo v jeho těle údu, kterým by nepůsobil ctnost[né skutky].

[A] abychom ho v díle pravé ctnosti pravdivě následovali, nám pomoz Bůh. Amen